

УДК 37.016:81]:316.77

Медіація як ефективний спосіб міжкультурної комунікації

І. Гуменюк,

методистка лабораторії методичного забезпечення,
викладачка кафедри методики викладання навчальних предметів,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
e-mail: ib_gr60@ukr.net

Анотація. Одним із завдань іншомовної освіти є формування особистості, відкритої до міжкультурної комунікації у багатомовному та міжкультурному середовищі, здатної ефективно взаємодіяти у глобалізованому світі, що є необхідною умовою для інтеграції здобувачів/здобувачок освіти у європейський освітній, культурний і професійний простір. Важливою складовою міжкультурної комунікації є медіація, яка представлена як четверта група результатів у Державному стандарті профільної середньої освіти і передбачає, що учень (учениця) діє як учасник/учасниця соціуму, який встановлює і допомагає налагоджувати соціальну взаємодію шляхом передавання змісту усного, письмового повідомлення або онлайн-повідомлення з однієї мови іншою. Здатність до ефективної медіації дозволяє комунікантам впоратися з різноманітними мовними і культурними контекстами, допомагає налагоджувати соціальну взаємодію, сприяє формуванню цілісної комунікативної компетентності. Міжкультурна комунікація є дуже важливою, і від того, наскільки розвинені медіативні навички, залежить ефективність комунікації між представниками різних мовних культур. Тому потрібно будувати підґрунтя для формування медіаційної компетентності в учнів на всіх етапах навчання, впроваджувати в освітній процес нові ефективні стратегії медіації як способу міжкультурної комунікації.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, медіація, медіаційні активності, стратегії медіації.

I. Humeniuk,
Methodologist of the Methodical Support Laboratory,
Teacher of the Department of Methods of Teaching Subjects,
Municipal Institution «Zhytomyr Regional
In-Service Teacher Training Institute»
of Zhytomyr Regional Council
e-mail: ib_gr60@ukr.net

Mediation as an Effective Method of Intercultural Communication

Abstract. One of the tasks of foreign language education is the formation of a personality open to intercultural communication in a multilingual and intercultural environment, capable of interacting effectively in a globalized world, which is a necessary condition for the integration of students into the European educational, cultural and professional space. A necessary component of intercultural communication is mediation, which is presented as the fourth group of results in the State Standard of Specialized Secondary Education and assumes that the student acts as a participant in a society, which establishes and helps to establish social interaction by transmitting the content of the oral, written or online message from one language to another. The ability to mediate effectively allows communicators to cope with diverse linguistic and cultural contexts, helps to establish social interaction, contributes to the formation of holistic communicative competence. Intercultural communication is very important and the effectiveness of communication between representatives of different linguistic cultures depends on how mediation skills are developed. Therefore, it is necessary to build a foundation for the formation of students' mediation competence at all stages of education, to introduce new effective mediation strategies into the educational process to form mediation activity skills for intercultural communication.

Keywords: intercultural communication, mediation, mediation activities, mediation strategies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із завдань іншомовної освіти є формування особистості, відкритої до міжкультурної комунікації у багатомовному та міжкультурному середовищі, здатної ефективно взаємодіяти у глобалізованому світі, що є необхідною умовою для інтеграції здобувачів/здобувачок освіти у європейський освітній, культурний і професійний простір.

Як зазначено в Державних стандартах базової та профільної середньої освіти, ключова компетентність «здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами» передбачає вміння «відповідально використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, спираючись на особливості міжкультурної комунікації та досвід комунікації державною мовою, відповідно до ситуації ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та

обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовний і мовленнєвий досвід, мовні норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації» [1; 2].

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземної мови розглядається не тільки як процес формування ключових компетентностей, але й також міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності як предметної з усіма її компонентами (мовною, соціокультурною, навчально-стратегічною). Тож цей феномен варто трактувати як сукупність набутих учнями знань, умінь, навичок, способів діяльності, ставлень, мотивів, необхідних для усвідомленого виконання комунікативних дій, спрямованих на оволодіння іншомовним спілкуванням у межах вимог навчальної програми для кожного класу, формування здатності до набуття досвіду іншомовного спілкування у формі діалогу культур, засвоєння культурних цінностей народу, мова якого вивчається, ставлення учнів до оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування, що дає змогу адаптуватися до світового соціуму [3].

Випускник шкіл – це патріот України, який знає її історію, культуру і також поважає культуру інших народів. Здатність підтримувати ефективну взаємодію в полікультурному середовищі, сприяти взаєморозумінню та налагодженню співпраці є дуже важливою і необхідною в навчальному, професійному та соціальному контекстах. Ці вміння відображають нові вимоги до мовної освіти у глобалізованому світі.

Важливою складовою міжкультурної комунікації є медіація, яка представлена як четверта група результатів у Державному стандарті профільної середньої освіти і передбачає, що учень (учениця) діє як учасник/учасниця соціуму, який встановлює і допомагає налагоджувати соціальну взаємодію шляхом передавання змісту усного, письмового повідомлення або онлайн-повідомлення з однієї мови іншою. Здатність до ефективної медіації дозволяє комунікантам впоратися з різноманітними мовними і культурними контекстами, допомагає налагоджувати соціальну взаємодію, сприяє формуванню цілісної комунікативної компетентності.

Актуальність даної теми підтверджується тим, що в сучасному світі міжкультурна комунікація є дуже важливою, і від того, наскільки розвинені медіативні навички, залежить ефективність комунікації між представниками різних мовних культур. Тому потрібно формувати медіаційну компетентність учнів на всіх етапах навчання, впроваджувати в освітній процес нові ефективні стратегії медіації для формування навичок медіаційної активності.

Зі зростанням мовного й культурного різноманіття суспільства Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR) надають великого значення медіації як способу спілкування, який поєднує сприймання, продукування і взаємодію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, медіація – це «коли учень

або користувач діє як соціальний агент, який створює мости та допомагає будувати або передавати значення» [4].

Термін «медіація» походить від латинського слова «mediatio», що означає посередництво. Великий тлумачний словник української мови дає таке визначення: «медіація – міжнародне посередництво, мирний спосіб розв'язання міжнародних конфліктів за допомогою держави, яка не бере участі у конфлікті» [5: 517]. Даний термін стосується виключно судово-правових медіацій. Інші українські словники надають таку ж саму дефініцію.

Англomовні словники визначають медіацію як спробу вирішити проблему між двома або більше людьми чи групами, які не мають згоди, шляхом розмови з ними та спроби знайти рішення, з якими всі можуть погодитися [6], як процес, який допомагає дійти згоди у розмові або знайти рішення проблем [7], також як процес, за допомогою якого комуніканти намагаються припинити розбіжності, допомагаючи обом сторонам обговорити та узгодити рішення [8].

Як ми бачимо, медіація потрібна тоді, коли виникають проблеми у комунікації, взаєморозумінні, обміні інформацією, які можуть бути спричинені соціальними, культурними та іншими розбіжностями та непорозуміннями. Саме тому зараз ми розглядаємо медіацію не тільки як навчальну стратегію володіння іноземною мовою, а й як ефективний спосіб міжкультурної соціалізації та інтеграції в іншомовне середовище.

Дослідниця Іванна Голуб розглядає методичні засади здійснення медіації під час навчання іноземних мов і вважає, що при розробці завдань на медіацію важливо керуватися видами медіації та принципами діяльнісно-орієнтованого підходу, що передбачає зв'язок завдань з реальними життєвими ситуаціями [9]. О. С. Пасічник досліджував міжкультурну медіацію у переосмисленні місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов [10]. О. Долгушева, Т. Кібальнікова звернули увагу на розвиток медіативної компетентності у професійно-орієнтованому мовленні студентів [11]. Діана Ципіна та Інна Єрастова-Михалусь наводять приклади використання медіації як дидактичного засобу формування медіативної компетентності на занятті з іноземної мови [12].

Незважаючи на те, що вченими проведено деякі дослідження з цієї проблеми, вона і досі залишається відкритою для вивчення і потребує більш детального опрацювання у контексті сучасних освітніх тенденцій. Наприклад, ще недостатньо досліджено питання формування навичок медіації при вивченні іноземних мов, впровадження стратегій медіації у навчальну практику. Дослідження у цій темі підкреслюють важливість інтеграції медіації у навчання іноземної мови та розвиток медіаційних навичок як ефективного способу міжкультурної комунікації для підтримки спілкування в сучасному багатокультурному світі.

Мета статті: проаналізувати та розширити розуміння ролі та ефективності медіації як окремої групи результатів в іншомовній освіті, звернути увагу вчителів іноземних мов на важливість розвитку навичок медіації при вивченні іноземних мов, використання медіаційних стратегій для ефективності та удосконалення міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Зміст іншомовної освіти забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. Це вимагає від усіх учасників освітнього процесу розвинутих навичок комунікативної компетентності і комунікативної культури спілкування, знань про особливості вербального і невербального спілкування людей, що належать до різних культур, створення умов для міжкультурного діалогу. Поширення міжнародних контактів у всіх сферах життя, необхідність вивчення іноземних мов зумовлюють інтерес до міжкультурної комунікації як у науковій, так і практичній діяльності, що передбачає формування міжкультурної компетентності, тобто знань про різні народи та культури з метою створення комфортних умов спілкування в різних сферах та життєвих ситуаціях, уникнення непорозумінь, міжкультурних конфліктів.

У Державному стандарті профільної середньої освіти представлена четверта група результатів, яка спрямована на розвиток умінь медіації – тобто посередництва в міжмовному та міжкультурному спілкуванні. Вона передбачає формування здатності передавати інформацію в межах однієї мови або з однієї мови іншою (усно або письмово), пояснювати, адаптувати або спрощувати зміст повідомлень відповідно до ситуації та потреб комунікації. Ці результати орієнтовані на вищий рівень автономії учнівства, здатність підтримувати ефективну взаємодію в полікультурному середовищі, сприяти взаєморозумінню в групі та налагодженню співпраці, зокрема в навчальному, професійному та соціальному контекстах. Уміння, що формуються в межах цієї групи, відображають нові вимоги до мовної освіти в глобалізованому світі [2].

У Концептуальних засадах мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) у додатку 2 до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.08.2025 № 1163 зазначено, що «з огляду на те, що традиційна модель чотирьох умінь (аудіювання, говоріння, читання, письмо) не вповні спроможна описати складну реальність комунікації, CEFR у редакції від 2020 р. класифікує комунікативну мовленнєву діяльність через способи спілкування, а саме: сприймання, продукування, взаємодію та медіацію».

Така модель більш точно відображає використання мови в реальному житті. Тож саме цю модель було взято за основу при структуруванні вітчизняних державних стандартів для кожного рівня загальної середньої освіти. Відповідно до цього в стандартах виокремлено групи результатів, які реалізуються через види комунікативної мовленнєвої діяльності та згідно з якими здобувачі/здобувачки освіти:

– сприймають усну й аудіовізуальну інформацію, зокрема й під час усної або онлайн-взаємодії та медіації;

– усно надають інформацію, висловлюють власні думки, почуття, ставлення та позицію, зокрема й під час усної або онлайнної взаємодії та медіації;

– сприймають письмовий текст, зокрема й під час писемної або онлайнної взаємодії і медіації;

– письмово надають інформацію, висловлюють власні думки, почуття, ставлення і позицію, зокрема й під час писемної або онлайнної взаємодії та медіації [13].

Необхідно розвивати навички медіації у школі, тому що здатність до медіації є основою цілісного, екологічного погляду на використання мови та учіння, яка сприяє створенню багатомовного, багатокультурного простору для комунікації та навчання. Вчителі іноземної мови мають застосовувати у своїй професійній діяльності різні методи, способи, прийоми, стратегії, які допомагають розвивати медіаційну компетентність учнів.

На практиці діяльність з розвитку медіаційної компетентності можна поділити на три основні групи: 1) медіація тексту, 2) медіація понять, 3) медіація спілкування.

Медіація тексту передбачає:

– передачу конкретної інформації, що міститься в офіційній кореспонденції та звітах на загальні теми;

– пояснення даних, коли медіатор інтерпретує та представляє в усній і письмовій формі з однієї мови іншою загальні тенденції, описує основні факти, показані у візуальних матеріалах (наприклад, у таблицях, діаграмах, графіках, картах погодних умов тощо);

– опрацювання тексту, вміння резюмувати важливі моменти і письмово описувати основний зміст текстів на теми, пов'язані із сферою власних інтересів і спеціалізації;

– усний та письмовий переклад текстів, які містять інформацію та аргументи на теми, що становлять професійний, академічний та особистий інтерес;

– конспектування, вміння робити нотатки на зустрічах, семінарах і під час лекцій з більшості питань, які видаються важливими (подекуди пропускаючи певну інформацію) і можуть виникнути у сфері власних інтересів;

– створення власного відгуку на художній твір (зокрема літературний), висловлення власного бачення розвитку сюжету, персонажів і тем в історії, романі, фільмі чи виставі, висловлення власної думки щодо форми вираження, стилю і змісту твору, пояснення, що саме подобається і чому;

– аналіз та критичну оцінку художнього твору (зокрема літературного), вміння порівнювати твори, досліджуючи подібності і відмінності, пояснюючи доречність зв'язків між ними, висловлення аргументованої думки про твір, посиляючись на думки і аргументи інших осіб.

Наприклад, для того, щоб учні навчилися узагальнювати основну інформацію, висловлену в довгих текстах, учитель може запропонувати учням таку вправу: «Перегляньте відео англomовного вебсайту, виберіть інформацію для однокласників про доцільність використання матеріалів цього сайту на

уроках англійської мови, використовуючи не більше 5 речень». Акцент робиться на учневі як посереднику інформації, а не як експерту з питань створення, дизайну вебсайтів.

Така навичка, як передача інформації у зрозумілих, добре структурованих інформаційних текстах на знайомі теми, може формуватися під час планування екскурсії або подорожі, коли учні працюють у групах і переглядають туристичну інформаційну літературу, вебсайти про місто чи селище, а потім запитують своїх однокласників про їхні інтереси, уподобання. Учні можуть змішувати мови – читати англійські листівки або вебсайти, а потім розповідати про них рідною мовою або навпаки.

Ця форма посередництва полегшує доступ до інформації і знань, передачу з однієї мови іншою змісту тексту, до якого співрозмовник часто не має доступу через мовні, культурні, семантичні чи технічні бар'єри і перешкоди.

Також прикладами активностей з медіації тексту можуть бути такі комунікативні ситуації, які вчитель моделює на уроці:

1) Учениця 11 класу перекладає своїм батькам, які не розмовляють англійською мовою, інформацію, розміщену на вебсайті Британського університету, про навчання. Мета: передача конкретної інформації.

2) Ви та ваші друзі плануєте подорож. Ознайомтеся з буклетом щодо різних варіантів подорожі. Запропонуйте друзям варіанти. Мета: передати короткий зміст тексту.

3) Ви берете участь у презентації проєкту щодо проведення благодійної акції. Зробіть нотатки під час перегляду презентації для подальшого обговорення з друзям. Мета: викласти стисло інформацію.

4) Прочитайте текст про зміну клімату у Великій Британії та узагальніть його зміст англійською мовою до 50 слів. Мета: стисло передати зміст тексту.

5) Прочитайте текст та визначте ключові речення або слова, які відображають основну думку. Мета: передати основну думку одним реченням та підтвердити її п'ятьма ключовими словами.

Медіація понять, ідей і концепцій стосується надання посередництва в доступі до знань і понять для інших осіб і сприяє:

– спільній взаємодії з іншими особами, коли медіатор діє як доповідач під час групової дискусії, пояснюючи ідеї та рішення, обговорюючи їх із групою, а потім коротко викладаючи погляди групи під час спільної презентації, ставить запитання, щоб стимулювати обговорення та організувати спільну роботу;

– налагодженню спільної взаємодії, спільному прийняттю рішень, висловленню і розвитку ідеї, вмінню вносити пропозиції щодо майбутніх дій;

– управлінню взаємодією. Учень модерує роботу групи, даючи чіткі інструкції для спільної взаємодії;

– заохоченню змістовного обговорення, спираючись на інформацію та ідеї учасників.

Медіація спрямована на покращення розуміння у спілкуванні між людьми під час командної роботи, співпраці, коли треба проаналізувати, обробити,

перекладати інформацію та донести її до інших. Завдання можуть бути організовані таким чином, що учні повинні ділитися різними матеріалами, пояснюючи свою інформацію та працюючи разом для досягнення спільної мети:

1) Учні 8 класу обговорюють ідеї щодо організації «Дня чистого довкілля» та приймають спільне рішення щодо критеріїв оцінювання змагання на кращий постер.

2) У групах по 3–4 особи дослідіть такі питання, використовуючи інтернет-ресурси, і обговоріть результати: - ставлення до людей з особливими потребами у різних країнах світу (наприклад, Україна, США, Великобританія, Канада); - зміна клімату у різних країнах світу та інше. Мета: успішно співпрацювати з колегами, роблячи пропозиції, запитуючи про думку і реагуючи на неї.

Цей аспект медіації є основоположним для створення умов, сприятливих для концептуального обміну, взаємодії, співпраці в групі та керування груповою роботою.

Медіація комунікації має на меті полегшити порозуміння та налагодити успішне спілкування між співрозмовниками, які можуть мати індивідуальні, соціокультурні, соціолінгвістичні чи інтелектуальні відмінності в поглядах, покращити взаєморозуміння та сприяти успішній взаємодії між людьми з різним досвідом та поглядами. Цей вид медіації сприяє налагодженню міжкультурної взаємодії у різних контекстах, включаючи дипломатію, переговори, освіту та повсякденну соціальну взаємодію. Медіатори прагнуть використовувати знання соціокультурних традицій, щоб досягти консенсусу щодо того, як діяти в конкретній ситуації, незнайомій усім учасникам, заохочувати міжкультурну взаємодію, висловлюючи розуміння та оцінку різних ідей, почуттів і точок зору, а також запрошувати учасників до розмови, реагуючи на ідеї одне одного, співпрацювати із представниками інших культур, адаптуючи спосіб їхньої діяльності для спільної взаємодії, позитивно впливати на динаміку міжособистісних відносин, сприяючи конструктивному діалогу та взаємоповазі.

У цьому випадку дуже доречно використовувати комунікативні ситуації, які моделюють спілкування в реальному житті, рольові ігри, дискусії, які допомагають учням знаходити способи вирішення конфліктів в ігровій формі, заохочують до пошуку компромісів, які задовольняють потреби обох сторін, як-от:

1) Ви – студент з Великобританії, який навчається в США разом з однолітками з Канади та США. Поясніть своїм одногрупникам відмінності між правилами дорожнього руху в Англії, Канаді та США.

2) Уявіть, що ви перебуваєте в Британії з вашим українським другом, якій не знає англійську, і вибираєте з меню у кафе пудінг. Ваш друг запитує в офіціанта інгредієнти та ціну пудінга. Допоможіть вашому другу у спілкуванні з офіціантом.

3) Напишіть електронного листа менеджеру готелю у Лондоні, запитуючи інформацію про умови проживання, ціни та можливості харчуватися у готелі.

Зверніть увагу на правила написання ділових електронних листів. Це завдання передбачає знання різниці між формальною та неформальною мовою, вміння зробити складну інформацію легкою та вміння визначати найважливішу інформацію.

Всі ці завдання сприяють розумінню культурних контекстів та підтримці мультикультурного середовища. У світлі цього діалогу культур виникає важлива проблема формування вмінь тлумачення міжкультурних відмінностей і з'являється потреба у ролі посередників, які можуть представляти зв'язок між своєю та іншою культурою, забезпечуючи медіаційну діяльність у письмовій та усній формі.

У своїй статті «Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов» Олександр Пасічник при розробці медіативних завдань звертає увагу на те, що «медіативні завдання можуть охоплювати різноманітні побутові ситуації, такі як правила поведінки в школі або громадських закладах. Підготовка учнів до участі у таких комунікативних ситуаціях є важливим аспектом методичного підходу до навчання у контексті «діалогу культур» та забезпечує компетентнісну спрямованість навчального процесу. Наприклад, під час вивчення теми «Погода, докільця» можливим є створення ситуації, в якій американцю, звиклому до вимірювання температури за шкалою Фаренгейта, потрібно пояснити прогноз погоди, де температура вказана у градусах Цельсія. Під час вивчення теми «Їжа, харчування» можна скласти завдання, в якому студентам потрібно описати іноземцю страви з меню ресторану національної кухні [10].

Створення реалістичних сценаріїв міжкультурного спілкування, використання рольових ігор може стати ефективним способом розвитку вмінь передавати інформацію, враховуючи соціокультурні норми, культурні контексти, соціальні аспекти взаємодії, міжкультурні відмінності.

CEFR також включає деякі стратегії медіації: 1) стратегії для пояснення нового поняття: порівняння їх із набутим раніше досвідом, адаптація мовлення і мови до ситуації спілкування, перефразування, розбиття складної інформації на частини; 2) стратегії для спрощення тексту: розширення щільного тексту, упорядкування тексту.

Медіація тексту, понять та комунікації відіграє ключову роль у сприянні конструктивному діалогу, міжкультурній комунікації, розвитку та взаємоповазі між людьми з різним досвідом, культурою та поглядами. Такий підхід до медіації не лише допомагає уникнути мовних та культурних бар'єрів, конфліктів, непорозумінь, а й сприяє побудові плідних міжособистісних, міжкультурних відносин, що є основою для успішної взаємодії у різних сферах життя та соціальної взаємодії.

Висновки. Отже, одним з ключових аспектів вивчення іноземної мови є розвиток комунікативних навичок, толерантності до інших культур, міжкультурного розуміння, вміння ефективно спілкуватися у різних сферах життя. Сучасні підходи до реалізації основних завдань іншомовної освіти вимагають нових рішень у формуванні особистості, відкритої до міжкультурної комунікації у багатомовному та міжкультурному середовищі, здатної

інтегруватися у європейський освітній, професійний і культурний простір. Ключову роль в цьому відіграє медіація як складова міжкультурної комунікації, яка дозволяє комунікантам впоратися з різноманітними мовними і культурними контекстами, допомагає налагоджувати соціальну взаємодію між представниками різних мовних культур, сприяє формуванню цілісної комунікативної компетентності. З'являється потреба в ролі посередників, які можуть представляти зв'язок між своєю та іншою культурою, забезпечуючи медіаційну діяльність у письмовій та усній формі. Тому важливо будувати підґрунтя для формування медіаційної компетентності в учнів на всіх етапах навчання, впроваджувати в освітній процес нові ефективні стратегії медіації як способу міжкультурної комунікації. Медіація об'єднує культурні особливості та сприяє глибшому розумінню міжкультурної комунікації в контексті міжнародної інтеграції.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
2. Державний стандарт профільної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>.
3. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / авт.: Редько В. Г., Шаленко О. П., та ін. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>.
4. Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg 2020, P.116.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
6. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / A.S. Hornby, S. Wehmeier. [Sixth edition]. Oxford University Press, 2001.
7. Cambridge International Dictionary of English / Editor-in-chief Paul Procter. Cambridge University Press, 1995. 1773 p.
8. Longman Dictionary of Contemporary English. [New edition]. Pearson Education Limited, 2003.
9. Голуб І. В. Методичні засади здійснення медіації під час навчання іноземних мов. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11 (79). С. 225–228.
10. Пасічник О. С. Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. Київ, 2019. Вип. 22. С. 219.
11. Долгушева О., Кібальнікова Т. Медіативна компетентність у професійно-орієнтованому мовленні студентів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Кропивницький, 2022. Вип. 51. С. 294.

12. Ципіна Д. С. Дидактичні засоби формування медіативної компетентності на занятті з іноземної мови. Запоріжжя, 2020. С. 366–372.

13. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025–2030 роки : наказ МОН №1163 від 20.08.2025 року. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/952/95248/Nakaz_MON_N_1163_vid_20_serpnya_2025_roku___1_.pdf.